

Toelichting

Atlantikwall

De belangstelling voor de tastbare en niet tastbare sporen van de Tweede Wereldoorlog is in onze samenleving aanhoudend groot. De restanten van de voormalige Duitse verdedigingswerken ('de Atlantikwall') behoren tot die tastbare sporen. Onze stad werd tijdens de Bezetting zwaar versterkt. Ondanks dat het gemeentebestuur zich na de oorlog sterk inspande om de verdedigingswerken - als symbolen van de Bezettingstijd - uit het stadsbeeld te verwijderen zijn er nog vele bouwwerken overgebleven. In de jaren negentig van de vorige eeuw is, mede dankzij een aantal baanbrekende studies en publicaties, een herwaardering van de 'bunkers' op gang gebracht. De erkenning van de historische en cultuurhistorische betekenis van deze verdedigingswerken was in onze stad in 1996 voor het toenmalig gemeentebestuur de reden om een selectie ervan op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen.

Initiatiefvoorstel

Met de hiervoor beschreven ontwikkeling kwam ook een brede belangstelling voor de bunkers op gang. Zo waren bunkers een aantal keren opgenomen in het programma van de jaarlijkse Open Monumentendag en van Vlaggetjesdag en trokken bij die gelegenheden zeer veel bezoekers. De gegroeide belangstelling voor de bunkers werd nog eens onderstreept toen de CDA-fractie bij de begrotingsbehandeling op 27 november 2003 een initiatiefvoorstel indiende, gericht op de totstandkoming van een Atlantikwallmuseum in Den Haag. In 2003 stelde het college zich sympathiek op tegenover dit voorstel en stelde een budget beschikbaar om de levensvatbaarheid ervan en mogelijkheden daartoe nader te onderzoeken. Deze middelen waren ook bestemd om het draagvlak voor een dergelijk initiatief te verkennen en - indien dit aanwezig was - een stichting in het leven te roepen om het project verder te brengen.

Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen

In 2005 kwam de Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen (SAMS) tot stand. Deze stichting stelt zich tot doel om:

- het publiek kennis te laten nemen van de Atlantikwall in al haar verschijningsvormen, binnen de grenzen van Den Haag;
- belangstelling voor vredesvraagstukken te wekken en te stimuleren tot een actieve bevordering van vrede in de ruimste zin van het woord en aan vrede ten grondslag liggende voorwaarden;
- gebruik te maken van een daartoe door de stichting gerestaureerd en toegankelijk gemaakt, ingericht en beheerd bunkercomplex uit de Tweede Wereldoorlog, als blijvend 'Vredesmonument';
- tevens de aandacht te vestigen op de bijzondere rol die door Den Haag en Nederland is en wordt vervuld bij de bevordering van vrede in internationaal verband.

De SAMS heeft zich de afgelopen jaren bezig gehouden met de in 2003 geformuleerde onderzoeksvragen. Gebleken is dat voor een Atlantikwallmuseum voldoende draagvlak aanwezig is. Dit bleek uit de vele reacties van met name particulieren, die als vrijwilliger actief willen worden en het al gememoreerde succes (bezoekcijfers en aard van de reacties) van opengestelde bunkers of excursies op bijvoorbeeld de Open Monumentendag.

Voorkeurslocatie

Voor wat betreft de museumlocatie leverde het onderzoek op, dat het complex van de voormalige kustbatterij 'Scheveningen Nord' in het Oostduinpark (in het verlengde van het Zwarte Pad) het meest geschikt is. De geschiktheid wordt vooral bepaald door de compleetheid en gaafheid van het complex, de locatie aan zee, de interessante mengeling van onder- en bovengrondse objecten, de bereikbaarheid en goede ontsluitingsmogelijkheden voor de beoogde wijze van openstelling voor begeleide groepsexcursies.

Natuurwaarden

Op de voorkeurslocatie spelen ook andere belangen, met name grote natuurbelangen. De bijzondere waarden van het gebied zijn inmiddels onderstreept door de aanwijzing ervan tot Natura-2000-gebied. Zo verblijft in een deel van het bunkercomplex een, voor noordwest Europa, zeer zeldzame vleermuispopulatie, die op geen enkele wijze mag worden verstoord. Elke ingreep in het gebied moet zorgvuldig en respectvol met alle natuurwaarden omgaan. Voor de realisering van het plan van de SAMS zijn vanwege de status van het gebied en de natuurwaarden vergunningen nodig op grond van de Natuurbeschermingswet en de Flora- en Faunawet.

De SAMS heeft nader op de fysieke mogelijkheden en onmogelijkheden van de locatie 'Scheveningen Nord' gestudeerd. Daarbij stonden de natuurwaarden centraal. De SAMS heeft in hoofdlijnen een concept ontwikkeld dat optimaal met alle natuurbelangen rekening houdt. Het bezoek in kleine groepen zal zich grotendeels ondergronds in de overdekte loopgraafstelsels en bunkers afspelen en het deel, dat als winterverblijf voor de vleermuizen wordt gebruikt, ongemoeid laten.

Fasering

Het concept wordt gefaseerd uitgevoerd. De inspanningen zijn er op gericht om een eerste fase in de zomer van 2009 gerealiseerd te hebben. Dit houdt in dat een deel van het bunkercomplex dan veilig toegankelijk moet zijn voor begeleide groepsexcursies van circa 20 personen. De wijze van ontsluiting van het gebied is nog in onderzoek. Daarvoor bestaan verschillende mogelijkheden: via de Harstenhoekweg, het Zwarte Pad of het Noorderstrand. Tot de tweede fase behoort de realisatie van een bezoekerscentrum. Onderzocht wordt nog of een dergelijke voorziening al in de eerste fase gerealiseerd kan worden in de vorm van een strandtent, hetgeen dan ook de wijze van ontsluiting van het gebied bepaalt. De SAMS heeft inmiddels met diverse vergunningverlenende instanties over het concept overleg gevoerd en daaruit de conclusie getrokken dat zij een goede kans maakt de benodigde vergunningen te verkrijgen.

Vrede en recht

Bij haar verkennende activiteiten heeft de SAMS ook contacten gelegd, die er op gericht zijn om het Atlantikwallmuseum goed te laten aansluiten op de rol van Den Haag als stad van vrede en recht. De stichting wil het museum een ontmoetingsplaats laten vormen tussen oorlog, vrede en recht, een levend monument voor vredeseducatie, waar tentoonstellingen, bijeenkomsten en rondleidingen kunnen plaatsvinden. De SAMS wil in samenwerking met bestaande Haagse culturele instellingen en bestaande Atlantikwallmusea in den lande een specifiek stuk Haagse geschiedenis in een internationale context plaatsen. Over de educatieve kant van haar plannen heeft de SAMS contacten gelegd met het Museon, het Haags Historisch Museum en het Muzee Scheveningen.

Financiële aspecten

In de jaarschijf 2009 en 2010 is in de reserve Atlantikwallmuseum van het Programma Stedelijke Ontwikkeling, Binnenstad en Binckhorst, strategisch doel 'Een duurzame groei en vitalisering van de stad', steeds een bijdrage voorzien van €250.000,00. Het genoemde bedrag van €250.000,00 voor 2009 wordt in dat jaar geheel onttrokken uit de reserve.

Planning

Het goede moment is al met al aangebroken om een eerste fase van het project te realiseren. De vergunningtrajecten zijn daarbij essentieel. Om de diverse vergunningen te kunnen aanvragen moet de SAMS investeren in de uitwerking van de plannen (werkomschrijving, begroting) en onderzoek. De genoemde gemeentelijke bijdrage ten laste van 2009 is mede bestemd voor de financiering van voorbereidingskosten, die samenhangen met de in een later stadium te maken eenmalige, initiële, fysieke kosten (toegankelijk en bruikbaar maken van een deel van het bunkercomplex).

Afdruk aan: DSO/Beleid/ROMZ H. Ambachtsheer (soambah)